

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS
ÉLET ÉBRESZTŐJE.

KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI: BOROS GYÖRGY.

Az Unitárius Közlöny előfizetési ára 2 korona 40 fillér (1 frt 20 kr.) Egyes szám ára: 14 fillér (12 kr.) A Dávid Ferencz Egylet rendes tagjai, 5 évi kötelezettséggel, egy évre csak 1 koronát fizetnek. Minden pénz Gálfi Lőrincz egyl. pénztárnokhoz küldendő Kolozsvarra.

A Dávid Ferencz Egylet elnökei.

(Képekkel külön mellékleten.)

Mindig hálás tisztelettel emlegetett nagy Brassaink halála a Dávid Ferencz Egylet elnökségében lényeges változást idézett elő. Az üresen maradt elnöki széket Hajós János lelkes és buzgó alelnöknek ajánlotta föl az Egylet. Az alelnöki székbe, melyet először Berde Mózes a nagy alapító, azután Hajós János foglalt, sikerült megnyerni Fekete Gábor kir. táblai elnököt, a ki társul állott érdemes püspöknénk Ferencz Józsefné öméltósága mellé. A f. évre tett ígéretünket im ezennel beváltjuk, bemutatván a három elnök arczképét is.

Hajós János elnök.

Egyhangu, őszinte bizalom vitte Hajós Jánost a Dávid Ferencz Egylet élére. Ismert ember, lelkes, áldozatkész, munkás férfiú, éppen olyan, a milyenre ennek az Egyletnek szüksége van. Hivatkozunk az egylet tagjaihoz intézett szózatjára. A ki olvasta, (Unitárius Közlöny X 12. sz.) bizonynyal kiérezte minden sorából, mekkora akarat-erő és mily készség van e férfiuban. Ilyen volt egész élete, minden munkássága.

Midőn arczképét bemutatjuk, egy kissé tüzetesebben foglalkozunk életével, mint társaiéval, mert, ha szabad lesz elárulnuuk a titkot, a mi különben az alábbiakból is megtetszik. Hajós János a közelgő december hónap 13-án 80-ik jubiláris nagy esztendőjét fogja megérni. Első elnökünk Dr. Brassai már

84 éves volt és mégis ifjui buzgalommal vezette ügyeinket. Nálunk a nagy számok az elnöki székben mindig jó jelnek vehetők. Kivánjuk, hogy Hajós János sok évig diszitse a Dávid Ferencz Egyletet.

Hajós János 1818 december hó 13-án született, Udvarhelyszékről Vargyasról Kolozsvárra származott székely családból. Atyja János rendőrbiztos volt Kolozsvárt, hol kiváló tevékenységeért maig is eleven emlékezetében áll a városi lakosságnak; anyja Csikszentiváni Koronka Borbála, e század elején az úttörő magyar színésznők egyik jelese, előbbi férje nevéen Sáská né.

Hajós János iskolai tanulmányait az unitáriusok kolozsvári főiskolájában nyerte, s mint szorgalmas és törekvő ifju volt ismeretes. A tanuló ifjuság szellemi mozgalmaiban élénk részt vett, mindennapi érintkezése volt az ez iskolából később hirnévre jutott jelesekkel: Szentiványi Mihállyal, Kriza Jánossal, Gálffy Sándorral, kik ez időtájt alapították az akkori iskolák körében ritka, tán egyetlen olvasó társaságot, melynek működésében későbbben mint jegyző és elnök buzgóan részt vett. Kriza János vezetése alatt szerkesztette az 1839-ben kiadott s irodalmi körökben is feltűnt „Remény“ czimű szépirodalmi zsebkönyvet, melyben Hajós Jánostói is több eredeti költemény és néhány fordítás jelent meg Schiller és Hugó Victor költeményeiből.

Az 1848-ik év, mint okleveles ügyvédet, már megkezdett életpályán találta. E politikai mozgalmak első heteiben beválasztatván a városi képviselő tsztületbe, előbb mint ilyen, tevékeny részt vett, később mint jegyző és utóbb mint tanácsos, Kolozsvár város ügyei intézésében, a szabadságharcz korszakában a nemzetörsegnél mint hadnagy és az Erdélyre nézve 1849 februárban felállított országos fellebbviteli törvényszéknél előadói minőségben szolgált a közügyet. A szabadságharci mozgalmak lezajlása után Kolozsvár város közszolgálatában maradt 1861-ig, s ez idő alatt tisztviselői tevékenységének szeplőtelen jellemének, hazafiai érzületének, s a város javára irányzott munkásságának nem egy jelét mutatta fel.

Az 1861-ik évi alkotmányos ujjá alkotáskor az újból felállított királyi kormányzékhez szükséges levén egy a városi közigazgatási ügyekben jártas tisztviselőre — a Felsőség által kir. kormányzék titkárrá nevezetett ki.

E munkakörben több irányban tett jeles szolgálatai közt különösen az erdélyi földtehermentesítés ügyében kifejtett tevékenységéért a Felsőség királyi tanácsosi czimmal tüntette ki. Később osztálytanácsossá s az utóbbi időben valóságos ministeri

tanácsossá neveztetvén ki, e minőségben szolgálta az országos földtelhermentesítés nagyfontosságú ügyét az 1889-ik évig, mikor nyugalmába vonult.

E közben azonban Kolozsvár város ügyeiben is, mint több évig városi bizottsági tag, szintén élénk tevékenységet fejtett ki. A Kolozsvárt akkor megalakult takarékpénztár megalapítási munkáiban kiváló részt vett.

A kolozsvári nemzeti színházi épület főbejáratánál elhelyezett „Gyulai Ferencz“ emlékszobrot Gróf Eszterházi Jánossal és Bányai Vitálissal egyetértve indítványozta és az alap gyűjtése és nevelése körül egy évtizedig fáradozva, létesítette.

Ez idő-zakra esik a 26 évig fennállott „Kolozsvári kör“ nevű társalkodó egyesület létesítése körül tanusított buzgalma, melynek elismerésül azon egyesületnek több évig igazgató, s Kolozsvárról Budapestre lett felköltözésével tiszteleti elnöke lett.

E több oldalú munkássága és szülővárossa érdekei körül tett sikeres szolgálatok folytán az 1872—75. országgyűlésre Kolozsvár városa egyik orsz. képviselőjévé választatott, mely elhívásában is a helybeli politikai pártok egyhangú elismerésével és méltánylásával találkozott, de az 1875-ik évi orsz. törvény cikkelyel életbe léptetett összeférhetlenségi rendszer miatt, mint állami tisztviselő, újabb mandatumot nem vállalhatott.

Az egyházi téren szintén jelentékeny tevékenységet fejtett ki mint egyházi tanácsos, a kolozsvári unitárius főiskolának felügyelő gondnoka, a Baldachi protestáns alapítvány igazgató tanácsának több évekig egyik tagja, s az ő hathatós közremunkálásával megalakult budapesti egyházközségnek 14 évig buzgó, s az ottani unitárius templom létesítése körül fáradhatlan munkásságot kifejtett főgondnoka, kilépésekor örökös tiszteleti főgondnokká választva.

A hetvenes években élére állván azon mozgalomnak, mely a székely művelődési és közigazdasági egyesületet, a székelyföldi lakosság anyagi és szellemi érdekei fejlesztése céljából létrehozta, az egyesület megalkotása, szervezése fenntartása körül a legbuzgóbb munkások egyike volt, s eluökké választatván, fáradhatlan igyekezettel vezette 14 éven keresztül, kilépésekor ezen egyesületnek is tiszteleti elnökévé választatván.

Ugyanezen érdekekben »Maros-Vásárhely« szabad királyi város — mint székely főváros érdekei előmozdítása, s különösen az ottan később diszes épületbe elhelyezett „Székelyföldi iparmúzeum“ létesítése körül kifejtett érdemeiért 1885-ban említett város *diszpolgárává* választatott.

Ugyan e kitüntetésben részesült volt még 1868-ban »Kolozs« rendezett tanácsu város közönsége részéről a város közérdekében teljesített szolgálataiért.

»Sepsi-Szent-György« városa pedig, azon városnak tett szolgálatát — azon város törvényhatósági bizottsága tiszteletbeli tagjává kinevezésével jutalmazta.

Mindezen polgári és hazafi kitüntetések azután Ő Felsége a magyar király koronázta meg az 1886-ik évben, Hajós Jánost érdemteljes hosszú közszolgálat mellett a közügyek terén kifejtett munkásságaiért a Lipót-rend lovagkeresztjével diszitivén fel.

1889-ben 41 évi közszolgálat után a királyi legfelsőbb elösmérés kijelentése mellett nyugalmaztatván, azóta sem szünt meg a közügyek körül érdeklődni és közremunkálni Kolozsvár városát illetőleg. Tagja a törvényhatósági közigazgatási bizottságnak, a városi torna-egyletnek alelnöke, alapító és választmányi tagja az ottani kertészeti egyesületnek, alapító tagja az E. M. K. E.-nek. 1892 óta vallás- és közoktatásügyi ministeri kinevezés folytán tagja a kolozsvári állami tanítóképző intézet igazgató tanácsának, 1893 óta a maros-vásárhelyi kersek és iparkamarának (melynek létesítésén a székely-egyleti elnöksége idejében sokat fáradozott) — levelező tagja; végül az egyházi élet terén hitfelekezetének egyházi tanácsosa és főiskolai felügyelőgondnoka, s a vallásos és erkölcsi élet fejlesztésére alakult „Dávid Ferencz Egylet“-nek előbb alelnöke, a néhai Brassai Sámuel halála óta pedig elnöke. S ezen működési téren, jelenlegi hajlott korában is, érvényesíteni törekszik tehetőségét és élettapasztalatait a közjó előmozdítására.

Részletes életleírása, arcképével együtt, megjelent volt a „Vasárnapi Ujság“ 1881. évi 50 számában, valamint a „Tisztviselő“ című szaklapban is és a Székely-egylet képes naptárában

— s.

Ferencz Józsefné alelnök.

A Dávid Ferencz Egyletnek — más hasonló jellegű egyletek fölött — az a kiváló előnye van, hogy benne a férfiak mellett a nők egyenlő joggal, egyenlő szerepet vihetnek. A D. F. E.-nek nemcsak tagja lehet minden nő, hanem föl is van hívva, hogy dolgozzék benne, sőt vezérszerepet is vigyen.

A központi Választmányban a helyek fölött egyenlően osztoznak a férfiakkal a nők.

A két alelnök közül egy, a 18 választmányi tag közül 9 nő. Az alelnöki egyik széket az egylet alakulásától kezdve haláláig, 1895-ig a nagy nevű Kriza János püspök özvegye töltötte be.

1896. év őszén Ferencz Józsefnét a D. F. E. közgyűlése nagy lelkesedéssel alelnökké választotta. Azóta nemcsak egyik földisze az egyletnek, hanem lelkes vezetője is Felolvasás, köz- és választmányi gyűlés egyaránt melegen érdekli. Mióta alelnökünk, azóta lakása a Dávid Ferencz Egylet központja, mert a választmány gyűléseit rendszeresen ott tartja. Oly aprólékos gondot csak nő tud fordítani egy ügyre, a milyennel Ferencz Józsefné ő méltósága a Dávid Ferencz Egylet ügyei iránt viselkedik. Alig van fogalmuk a lelkésznéknek arról a nagy aggodalomról, a mellyel az unitárius nőkhez intézett felhívás sikerét kísérte. Még mindig reményli, hogy az unitárius lelkésznék között még fog erősödni az a körültekintő gondosság, a mely az egyházi és vallásos szellemet nemcsak fenntartja, hanem valódi nagy tényezővé teszi.

Ferencz Józsefné nemcsak a Dávid Ferencz Egyleté, hanem az unitárius egyházé is. Ha Ferencz József „a mi püspökünk“, neje „a mi püspöknénk“, a kire büszkék vagyunk, a kit oly tisztelettel veszünk körül a milyent magas állásán is csak kiváló szívjósága, a tiszta nőies jellem és a hitvesi hűség tudnak biztosítani

Ferencz Józsefné mirta lehet úgy is mint körültekintő, gondos házi asszony, ugyis mint önteláldozó jó anya. Hat derék gyermeke volt. Egy kedves leányán kívül, kit zsenge ifju korában veszített el, ötöt fölnevelt s a nevelést most már az unokákkal folytatja.

Kolozsvárt a nőegyleti mozgalmaknak is élén áll. Néha napokig, sőt hetekig fáradoz, hogy a szegények részére egy néhány forintot összegyűjthessen.

Egyháza és annak tagjai szívéhez legközelebb hozza az a kiváló szép helyzete, hogy az unitárius püspök neje. A főpásztort körülvevő szeretet átháramlik a püspöknére is. Mindenki látja, hogy ez a derék nő tartja kezében az unitárius püspök élete foralát. 1895. óta már nyilvánvaló ez a tény, mert 1895-ben, midőn az unitárius nők a püspököt egy szép selyem palásttal meglepték, ő maga a püspök mondotta, hogy „papi és püspöki pályája sikerében nem csekély része van szeretett nejemnek“

Ezeket a szép és nagyjelentőségű szerepeket viselje sok, sok éven keresztül.

B. Gy.

Fekete Gábor alelnök.

Az elnöki kar harmadik tagja Fekete Gábor kir. táblai elnök. Lapunk mult évi folyamában röviden ismertettük volt életrajzát (U. K. X. 62 - 64 l.), midőn a kolozsvári unitárius

főiskolában elfoglalta felügyelő gondnoki tisztét. Ott már kifejeztük, hogy a hová a közbizalom helyezi, mindenütt egész ember.

Rendkívül gyors és éles belátó és ítélő tehetsége egy tekintélyes birói kar élén oly szeretetteljes tiszteletet vívott ki számára, a melynek párját alig lehet találni. Fekete Gábor nemcsak vezérszellem, hanem amalgamáló tehetség is. Az a nagy testület, a melynek főnöke az ő befolyása alatt egy teljes egész lett, a mi kiválóan emeli különbenis nagy tekintélyét.

Fekete Gábor a főisk. gondnoki székben tapintatos és gondos vezető. Mindenki véleményét és fölfogását tiszteli s a saját nézeteit finom tapintattal juttatja érvényre.

A mult év őszén, midőn Hajós János a Dávid Ferencz Egyletben elfoglalta a nagy Brassai helyét, a közvélemény egyenesen Fekete Gáborra irányult, a ki már régóta elnöki tisztet tölt be a marosi fiók-egyletben. A mit mindenki akart, azt Fekete Gábor nem akarta, mivel agódott, hogy nem lesz ideje az egylet ügyeivel is foglalkozni. A közóhaj előtt megkellott hajolnia, és a Dávid Ferencz Egylet már egy év óta büszkén sorozza elnökei közé A rá eső munkát teljes készséggel és teljes buzgósággal teljesíti, s jó tanácsaival mindig készen áll szolgálatra.

A három elnök képét mellékelve veszik olvasóink, ugy a mint ígértük volt. Kérjük necsak a képet vegyék szivesen, hanem azt a szellemet is, a mely az elnökséget áthatja. Tőlük mindenki tanulhat lelkesedni a közügyek mellett. Férfiak, nők és ifjak, a kik még távol vannak, sorakozzanak e derék emberek körül teljes bizalommal és buzgósággal. B. Gy.

Brassai Sámuel emléke érdekében.

A „Csalad és Iskolá“-ból ekitünően szerkesztett tanügyi lapból vesszük át a következő meleg sorokat, melyek a jeles szerkesztő, Fazakas József tollából kerültek ki.

Dr. Brassai Sámuel, a magyar tudományos élet dísze, a hazai közoktatás egyik legkimagaslóbb s leghasznosabb munkása mult 1897 évi junius 24-én reggel 7 órakor meghalt Kolozsvárt. Neve minden művelt magyar ember előtt ismeretes. Áldásos működése elévülhetlen nyomokat hagyott a nemzeti művelődés tág mezéjén Brassai a tudományok majdnem mindenik nemében kitünő szolgálatokat tett a nemzetnek. Ő a nevelés-oktatás ügyet egy minden részében összefüggő szerves egésznek tekintette s azt tartotta, hogy a közoktatásügy szerves egésznek egészségesen, ha a tanügy munkásai nem kü-

lönözik el magukat egymástól az iskola foka szerint. A néptanító a kölesönös érintkezés útján bizonyosan tanul az egyetemi tanártól, de nem kevésbé bizonyos az is, hogy a figyelmes egyetemi tanár is talál megszivlelni valót a néptanító munkássága körében. Brassainak ez a felfogása, s ily irányu munkássága megbecsülhetetlen volt a nemzeti művelődés érdekében. Valóban a Brassai szellemi hatása a magyar nemzeti művelődésre sokkal több, mint a mennyi különben nagyszénu fenmaradt munkáiból kimutatható.

A mai művelt nemzedék tudva vagy nem tudva, közvetlenül vagy közvetve sokat tanult a megboldogulttól. Neki a tudomány díszjelei nem fényelgésre, hanem arra valók voltak, hogy az azok által is emelt tekintélynél fogva annál több sikerrel működhessék a közoktatás minden ágazatában. Ezért osztatlan tisztelet környezte őt nemcsak a tudósok között, hanem a népoktatás összes munkásai részéről. Mint ember a legnagyobb egyszerűségnek volt barátja s mérsékelt jövedelméből a legutolsó fillért is megtakarította. De a mit így, ugyyszólva, magától elvont, azt a szegény tanulók felsegélésére fordította. Soknak nyújtott évi járandóságot, s még többnek alkalmoszerinti segítséget. Végrendelétében is a kolozsvári unitárius főiskolát tette vagyona örökösévé.

Ennek a férfinak most a kolozsvári temetőben, a hol porai nyugosznak, egy emléket akar emelni egy bizottság.

Ennek figyelembe ajánlása mellett kérjük t. olvasóinkat legyenek szivesek az ügyet felkarolni s filléreikkal annak előmozdítását eszközölni

A Család és Iskola bármily csekély adományt szivesen fogad, azt nyilvánosan nyugtázza s az illető helyre eljuttatja. Az aláírást ezennel öt forinttal megnyitjuk.

A Cs. es I. szerkesztősege.

Ha valaki nem boldog, az ő hibája kell hogy legyen, mivel Isten minden embert boldognak teremtett.

A D. F. fiókegyletek működése.

A torda-aranyosköri Dávid Ferencz fiók-egylet 1898. évi működéséről.

Egy pár év óta az a panasz hangzott fel ismételten a központi D. F. Egylet őszi nagygyűlésén, hogy fiók-egyletünk, a torda-aranyosi kör, nem adott életjelt magáról. Nem terjesztett be jelentést, mert nem igen volt miről. Most azonban, a

midőn az úttörő munkásság kétségbevonhatlan jeleivel találkozunk, helyén való, hogy azokkal egy magunknak, mint másoknak beszámoljunk. A helyett tehát, hogy az eddigi eredménytelenség felett vitatkoznánk s annak bibijét kutatnók, barátkozunk meg azzal a gondolattal, hogy bizony Torda-Aranyos körből is támadhat valami jó s vessünk egy futó pillantást arra a mezőre, a melyet feltörtünk, megboronáltunk és jó reménység fejében el is vetettünk.

A torda-aranyos köri Dávid Ferencz fiók egylet a jelen év folyamán tartott két közgyűlést, két felolvasó ünnepélyt, a maival együtt két választmányi ülést. Valamennyi gyűlésezésnek székhelye Torda volt, míg az ünnepségek közül az egyik Toroczkón ment végbe.

Az első közgyűlés 1898. ápril 2-ára volt egybehiva; de mivel az egyleti tagok nem jelentek meg kellő számban, a közgyűlés valódi tárgya, a tisztújítás, egy következő közgyűlésre, ápril 23-ára napoltatott el, s a jelenvoltak csak a teendők barátságos megbeszélésére szoritkoztak. Már ekkor szó volt a következő közgyűlést követő vasárnap délutánján Tordán tartandó nyilvános vallásos fellolvasó ünnepélyéről is, a melyen a fiókkör női énekkara is működjen, bemutatkozzék az érdeklődő közönségnek. Szó volt a központi választmány felhívásáról, a melynek értelmében a fiókkörök is járuljanak hozzá az Egylet néhai nagyevű elnökének Dr Brassai Sámuelnek az Egyletben tartott beszédei és elnöki levelei kiadási költségeihez, valamint e körben ünnepeltessék egy vagy más módon a néhai b e e i n ö k halálának évfordulója f. év június 24-én, vagy azt követő vasárnapon, Mindezen kérdéseknek végleges megoldása s illetve a tisztújítás megejtése is egy közelebbiről összehívandó közgyűlésre bízott. Ez a közgyűlés aztán április 23-án meg is tartott, mindamelllett, hogy a megjelentek száma most sem multa ielül a multkoriakét. Az eddigi tisztviselők mandatuma lejárván s az illetők leköszönvén, a tisztújítás a következő eredménnyel ejtetett meg: elnök Csegezy Mihály táblabíró, tiszteletbeli elnök Albert János ny. lelkész; alelnök Simó János, pénztárnok Adorján Domokos, titkár Józsa Miklós. *Választmányi tagok:* Varga Dénesné, Velits Károlyné, Solymosi Miklósné, Borbély Máténé, Székely Miklós, Gál Mór, Derzsi Károly, Biró Lajos, Nagy Albert, Kanyaró Mihály, Gál Lajos, Varga Dénes, Székely László, Pálfi János, Létai Domokos, Csép Gyula, Derzsi Domokos, Módi Mihály, Létai Máté, Benczédi Domokos, Dali Ádám, Siménfalvi György és Székely András. Ugyanekkor a közgyűlés elnök ajánlatára, választmánnyá tömörülvén, magáévá tette a központi Választmány ama javaslatát, hogy Dr.

Brassai Sámuelnek egyleti beszédei tervezett kiadását anyagi és erkölcsi támogatásban részesítse, s felhatalmazta az új pénztárnokot, hogy addig is, míg a fiókkör részére eső 30 példányra előfizetőket gyűjthetne, a 15 frtnyi hozzájárulást az egyleti pénztárból fedezze és juttassa a központhoz. A fiók-egylet ebben másfelől jövedelmi forrást talál, a mennyiben a példányokat forintjával árusítva, jó kelendőség esetén 15 frt tiszta haszna lesz, a mi, azt hiszem, eddig már be is következett. Szintén a választmány, a június 26-án tartandó Brassai emlék-ünnepély érdekében Simó János alelnököt és Józan Miklós titkárt kérte föl, hogy ünnepély helyéről és programjáról együtt értekezzenek és az eredményt közöljék az Elnökséggel. Az ünnepély színhelyéül már ekkor Toroczkó tüzetett ki. Csak a felett oszlott meg a vélemény, hogy vajjon az ünnepély a templomban vagy az iskolában tartassék. A mint később ki fog tűnni, a templombeli requiemszerű tervezet csakugyan mellőztetett, mivel a szervező bizottság nem akart precedenst teremteni. Választmány még megragadta azt az alkalmat, hogy felhívja a köri tagokat, hogy díjjaikat ne a központba, hanem a fiókkör pénztárnokához fizessék be; a mi méltányos is, mivel a mai világban a kérdés anyagi oldalával is mindig számot kell vetni.

Az első ünnepély Tordán 1898. ápril 24-én vasárnap d. u. tartatott meg előkelő közönség jelenlétében, bár a fiók-egylet czéljaival inkább megegyezne, ha ott a polgári elem is megfelelő arányban képviselve lett volna, annyival is inkább, mivel a megjelenés teljesen díjtalan volt, s csak az unitárius templom belső színpítésére folytak be önkéntes adakozások. A dús program iránti érdeklődést növelte az a körülmény, hogy a fiókkör női énekkara, Adorján Domokos afia buzgó vezetése mellett, szintén közreműködött, és biztosította időnként ismétlődő számaival a figyelmet pihentető változatosságot, valamint az egész ünnepély összhangzatos voltát, erkölcsi sikerét. A főszereplők is derekasan működtek: Tóthné Sigmond Gizella felolvasásával „A vallásos és erkölcsös nevelésről“, Solymosi Emilia szavallatával, Simó János felolvasásával a Torda városi milleniumi képről, mindvégig lekötötték a hallgatóságot; őket pedig fáradságukért megjutalmazta az általános érdeklődés, a mellyel egy rokonszeuves közönség sohasem szokott fukar lenni.

A második ünnepély, Dr. Brassai Sámuel emlékével kapcsolatban és az ő halálának évfordulóján, Toroczkón ment végbe, a hová ekkorra a közelből és a távolból számosan seregelték, hogy megjelenésükkal megtiszteljék annak a férfinak halhatatlan emlékét, a ki örök időkre büszkesége nemcsak az unitárius egyháznak, hanem az egész művelt világnak. A toroczkói

völgy ez alkalommal másodszer ünnepelte százados szülöttjét, a ki míg élt, ha szerét tehette, kikerülte az ünnepeltetést. Mi sem tolakodtunk annál a fényforrásnál, a melyet az ő szelleme gyújtott meg. A toroczkói dalkör szolgáltatta az énekszámokat a résztvevők általános öröme és tetszésére. Emlékbeszédet tartott Simó János, méltatva Dr. Brassai érdemeit, kiben az ész és szív ritka összhangja mellett óriási arányokat öltött a hit és a tudomány. Józan Miklós szavalt „Brassai Emlék“ című ódáját és Siménfalvi György értekezett a Dr. Brassai apjáról, id. Brassai Sámuel lelkésről, a kire vonatkozólag sok érdekes és figyelemre méltó adatot ölelt fel, a melyekből meggyőződhattunk, hogy csak „sast nemzenek a sasok“. Az ünnepélyen, a mely az iskola udvarán tartatott, a toroczkói hivek is szép számmal jelentek meg s így hát a cél el volt érve, mert a polgári elem is képviselve volt. Csak ünnepélyet, csak összejövotelt, ha mindjárt tarisznyát és botot is kell magunkkal vinnünk, mert nem akadunk elyau községre, a melynek végén annak lakói ellen lekellene ráznunk a lábunk porát. „Elmenvén, tanítsatok minden népeket“

Józan Miklós titkár

Ez évi ápril 23-ától tagsági díjakból befolyt	24 frt.
A Brassai Emlékmű árából	17 frt.
Összesen	41 frt.
Kiadás volt a Brassai emlékműre	15 frt 11 kr.
A tagok fizetésének nyilvántartása végett	
egy betűsoros napló	1 frt 55 kr.
Brassai gyászünnep meghívóért a nyomdának	2 frt — kr.
Tagsági díjak 60% a főpénztárnak	14 frt 40 kr.
Posta költség ennek időnkénti beküldéseért	— frt 21 kr.
Összesen	33 frt 27 kr.
Marad	7 frt 73 kr.

Ezen hét frt 73 kr. a 7205. számú kisegítő-takarékpénztári közvevcskével elhelyezett 37 frt 98 krral együtt tesz 45 frt 71 krt

Fiók-egyletünk tagjainak ssáma Tordáról 44, vidékről 49, összesen 93.

Ezekben van szerencsém pénztári jelentésemet megtenni, minek utánna vagyok a tek. Választmányának kész szolgálja

Adorján Domokos f.e pénztárnok.

Megvizsgáltatott és helyesnek találtatott.

Torda, 1898. október 1-én.

Simó János
f.e. alelnök.

Nők világa.

Lapunk múlt számában egy fölhívást kaptak olvasóink a szerkesztőtől egy női imakönyvre „Szívemet hozzád emelem“. Most már a könyvről adhatunk tudósítást. Az imakönyv megjelent és november 15-re, meddig az előfizetés jelezve volt, szét lesz küldve. Az alább következő előszó és tartalomjegyzék ezuttal elég tájékozást nyújt. Még csak azt említjük meg, hogy főt. Ferencz József püspök úr javaslatára, az Egyh. Képviselő Tanács az esperesek útján ajánlani fogja nőinknek. (Az imakönyvből vászonkötéssel 1 pld 1 frt 20 kr., bőrkötéssel 3 frt, bársonyban 5 frt és bőrmunkával (dermatagrafia) 7 frt. — Tájékozásul bemutatójuk az előszót és a tartalmat.

Előszó.

„Imádság a szív legőszintébb kívánsága“ Lenn a szív legmélyén van. Egy sóhaj, az égre tekintő szem, az összekulcsolt kéz, legegyszerűbb és legönkéntebb megnyilatkozásai.

Ezekkel nem mindig elégszik meg. Többet kíván. Szólani óhajt, de ritkán talál szavakat. Segítségért folyamodik. Elmegy az Isten házába, vagy előveszi imakönyvét.

Az imakönyv tehát segítség a szív kívánságainak kifejezésére, Istenhez fölemelésére.

Ez a kis imakönyv is erre a segítségre vállalkozik. A női szív érzelmeinek és kívánságainak határtalan tengeréből összegyűjtött egy nehányat és azokat megszólaltatta.

Rendszere könnyen áttekinthető. Elmélkedéssel kezdi. Az emberi szív nem áll mindig készen az imádkozásra. Az elmélkedések arra vannak szánva, hogy előkészítsék a hangulatot, megzendítsék az érzelmeket, hogy a mindennapi foglalkozás, az élet viszonyok, a szomorú vagy ünnepi alkalmak szerint egy-egy imában nyilatkozzanak meg.

Mind az elmélkedések, mind az imádságok, rövidnek, egy-két csöndes pillanatra valók; egyszerűek, hogy bárki is könnyen saját szavaira ismerjen bennök.

Távúlról sem fejeznek ki mindent. Nem is erre czéloz a szerző, hanem arra, hogy fölébbressze, a talán csak lappangó, vallásos áhitatot és fölemelje a sziveket Istenhez. Az élet sokféle gondja és fájdalma között vigasztalásra, megnyugvásra, s a jó napokban hálaadásra buzdítani igyekszik

Szerző reméli, hogy a tiszta vallásos érzés hasoulót ébreszt föl Óhajtja, hogy azok, kik e könyvet olvasgatják, vele együtt érezzék át, hogy az élet közdelmeiben megszentelő az Istenben vetett hit, az evangéliumból táplálkozó buzgóság és az igazság diadalában helyezett rendithetlen bizalom.

Tartalom.

Olvasóimhoz.	Lap
<i>Elmélkedések.</i>	
Anya imája, midőn gyermeke konfirmál	101
Hitünk védőjéért	103
Leány imája	105
Jegyes imája	107
Anyai reménykedés	109
Anyai hála	111
Szülői hála	115
Bűnbánó nő Isten előtt	117
Ősszel	120
A hazáért	123
A szív jóságáért	126
Lelki világozásáért	131
Ima hosszas távollét után	134
<i>Szomorúságban.</i>	
Csalódott fohásza	136
Beteg imája	141
Éjjel beteg mellett	144
Betegség után	147
Haldokló mellett	148
A haldokló gyermek	151
Gyermek halálakor	152
Több gyermek halálakor	155
Temetés után	157
Boldogok a halottak	159
Özvegy imája	160
Édes Atyám	164
Kedves halott emléke	165
Ima erőért	167
Szegénységben	169
Fohász békességért	173
Könyörgés aggodalmak között	177
<i>Ünnepekre.</i>	
A buzgóság óráiban	180
Uj évkor	184
Ima nemzeti ünnepen	189
Nagypénteken	193
Husvétkor	196
Ima a lélek diadaláért	199
Pünköstkor, Elmélkedés és ima	202
Pünkösti ima	207
Hála az áldásért	209
<i>Imádságok.</i>	
Fohász	59
<i>Imádságok minden napra.</i>	
Hétfőn reggel	60
Estve	62
Keddén reggel	63
Estve	66
Szerdán reggel	67
Estve	69
Csütörtök reggel	70
Estve	73
Pénteken reggel	75
Estve	77
Szombaton reggel	78
Estve	81
Vasárnap. Ott a hol ninesen imaház	82
Vasárnap este	85
Vasárnap, midőn elgyengülés miatt templomba nem mehet	88
Szálj Istenhez	92
<i>Az élet útján.</i>	
Templomba menéskor	93
Vasárnapi ima	94
Konfirmatiokor	97

	Lap		Lap
November 15-én. Dávid Ferencz halála évfordulója	211	Urvacsora vétel után	229
Karácson este	216	Urvacsora vételkor. Háznál	331
Karácsoni ima	219	Urvacsora vétel után. Háznál	235
Karácsoni ima leányoknak	223	Ó évkor. Elmélkedés és ima	237
Urvacsora vétel előtt	226	Hozzád Uram	242

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

— **A főisk. ifjuság** a theol. ifjúsággal egyetemben szép ünnepélyt rendezett okt. 6-án az aradi vértanúk emlékére, melyen könyörgött Bölöni Vilmos papnöv, szavaltak Gálfi Zsigmond és Raffaj Károly, emlékezésedet mondott Pap Domokos. Énekelt a főisk. dalkör és végül az „Apolló-kör“ zárta be az ünnepélyt egy szép indulóval. A szereplők mindannyian jól megfeleltek kötelességöknek és a közönség dicséretét kiérdemelték, mely nem is maradt el.

— **A főtiszt. püspök** Ur Kelemen György papjelöltet kinevezte rendes lelkésznek Datkra, Ürmösi Károly lelkészjelöltet rendes lelkésznek H. Jánosfalvára. Gratulálunk új lelkészeknek is, az egyházaknak is, mert derék ifju erőket nyertek.

— **Ürmösi Károly** volt budapesti s. lelkész e hó első felében tette le a papi szigorlatot igen szép eredménnyel.

— **Murányi Farkas Sándor** alapítványra szept. 30-ra hirdetett pályázaton 50 frt palást díjat nyert Nagy Bélasz-t-miklósi ifju lelkész. Gratulálunk.

— **Simó János** tordai lelkész megírta av unitárius vallás történetét főbb vonásokban az unitárius ifjúságnak iskolai és magán használatra. Addig is míg bővebben ismertethetnők. Melegen ajánljuk a lelkészek, tanítók és szülők figyelmébe. Erőteljes nyelvezettel, unitárius melegséggel és egyszerűséggel írott kis könyv, melyet a ki megtanul, tudni fogja miért kell szeretni vallását és egyházát.

— **Gvidó Béla** esperes lelkésznek az Erzsébeth királyné halála alkalmából Dicső Szentmártonban elmondott szép imáját és beszédét az egyházközség kinyomatta. Megérdemelte.

— **Hódmezővásárhelyt** f. évi szept. 18-án d. e. megható gyászisteni tiszteletet tartottak a hódmezővásárhelyi unitáriusok Erzsébet Ő Felsege tragikus halála alkalmából. A nagyszámu közönség megtöltötte a fekete posztóval ez alkalomra bevont imaházat. A hallgatóság között ott volt a város küldöttsége a főjegyző vezetése alatt és még sok más felekezeti is részt vett a szomorú emlékezésből. A gyászbeszéd alapigéje Jóel 1. r. 14. v. „Hirdessetek gyászt! Hívjátok össze a népet. Gyűjtsétek össze a véneket is és e földnek minden lakóit a ti Uratoknak, isteneteknek házába, ezeket mondván: Jaj nekünk e nap!“ Varga Dénes lelkész meghatással fejtette ki, miért jaj nekünk, magyaroknak e nap.

— **Az oklándi unitárius egyházközség** Erzsébet királyné Ő Felsege megrázó halála feletti mély fájdalomának adott kifejezést, hogy e hó 11-én a mint az első hír megérkezett, azonnal kitűzte a gyászlobogót tornyára. Azonnapi délből harangozással is hírül adta a gyászszólamot s később is mindennap egyszer, a temetés napján pedig négyszer összehuzatta harangjait. E hó 18-án gyászistentiszteletet tartott — gyászba öltöztetett templomában, a melyen résztvettek a helyi hatóságok és testületek. Ott volt a kir. járásbíró és a szolgabírói hivatal személyzete teljes számmal, mindkét olvasókör, csendőrség, tűzoltó-egylet, községi előjáróság, áll. isk. gondnokság és az iskola növendéksége. Valamint minden rangu és vallásu

nagyközönség. Pál Ferencz helybeli lelkész mondott imát és tartott alkalmi beszédet ezen evangéliumi igék alapján: „Szomorú az én lelkem mind halálig.“ Az egész gyülekezet együtt érzett és együtt könnyezett. Ugyanaz nap d. u. tartatott az iskolai gyás-ünnepély is az áll. iskolában, szintén a jelenlevő nagy közönség részvétele mellett. Itten imát mondott a helybeli pap Pál Ferencz gondnoksági elnök. Bedő József tanító gondos összeállításban adta elő e nemzet nagy gyászának okát s írta le tanítványainak lelkébe feledhetetlen fenséges királynénk nagy nevét. Négy növendék alkalmi költeményeket szavalt. Végül pedig gondnoksági elnök buzdította a növendék sereget, hogy emlékezzenek kegyelettel e napra és a jó lelkű Erzsébet királynéira. Ünnepély kezdetén és végén Bedő tanító vezetésével a növendékek gyászdalokat énekeltek.

— Nyilvános köszönet. László Péter alsó-siménfalvi birtokos, a medeséri unitárius egyház iránt tanusított jóakaratóból, papi kapu építésre 5 frt értékű cserefát ajándékozott, melyért a nyilvánosság terén, szíves köszönetét nyilvánítja. Medeséren, 1893. szept. 21. Ferenczi Áron lelkész.

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

Üdvözet! Mindazokat, kik most tartandó gyűléseinken megjelentek, szívélyesen üdvözöljük. Hisszük, hogy meleg érdeklődés, úgyszeretet hozta, reméljük, hogy a szent ügyek iránti buzgóságban megerősödve, azzal az elhatározással térnek vissza, hogy a lobogóhoz hivek lesznek mindig, nemcsak munkás kézzel, hanem áldozatra kész szívvvel is. Tárgyaljunk higgadt komolysággal, részrehajlatlan kritikával, hogy a szentügyek előre haladjanak. Fogadják a Dávid Ferencz Egylet meleg kézzorítását és az Unitárius Közlöny üdvözlését!

Isten hozta!

Képeink. Az elnöki kar képeit csak azzal a föltétellel ígértük lapunk olvasóinak, ez egyleti tagoknak és előfizetőknek, ha nem lesznek hátralékban. A szerkesztő a maga felelősségére elküldette mindenkinek, még a hátralékosoknak is. Noblesse oblige. Reméli, hogy nem fog csalódnai abban a föltevésben és bizalmában, hogy a ki ezt a számot kézhez veszi és hátralékos, kötelességének fogja ismerni a hátralék tartozást a z o n n a l b e k ü l d e n i ! Vajha ugy lenne!

Az egylet pénztárába f. é. jul. 1-től okt. 25-ig rendes tagsági díjat fizettek! Gyöngyösi Károly S.-Sz.-Király, Vécei Sámuel, Farkas Vilmos, Janki Ernő, Benkő Mihály, Adánck Jánosné, Biluska Józsefné, Macskási Lajosné Lászlóczky Dániel, Nik Antalné, Zsakó István, Molnár Sándor, Debreczeni Sándorné, Müller Gyula, Jelen Józsefné, Kozma Ferencz, Puskás Lajosné, Mina János, Ulár Pál, Ambrus Gerő Rác, Mihályné, Finta József, Mozes András, Gyulay Árpád, Hirschfeld Sándor, Stadler Károly, Pálfi Márton, Lehman Róbertné, Abrudbányai Béláné, Benezédi Gergely, Boér Gergely, Enstrasser Benedekné, Kővári László, Magyar Géza, Dr. Nyíredi Gézáné, Perédi József Kolozvár, Balázs Ferenczné, Darkó Mihályné, Dávid Istvánné Torda. 98-ra. Török Árpád Erzsébetváros 97-98-ra. Kovács Dénes Zilah, 98-ra, Toth Pál Bodrogvécs, 97-98-ra. Szentiványi Gyula Tarnos, 97-98-ra, Szentpáli János M. Ludas Útő Dániel Kálnok, Gálfi János N.-Enyed 98-ra, Dr. Székely Ferencz Budapest 97-98-ra, Ürmössy Tivadarné N.-Egyed 96-98-ra, Szuhay János, Pálfi József Verespatak 98-ra, Mozes Mihály Abrudbánya 93-94-re.

Előfizetői díjat fizettek; Péterfi Lajos Páncsova, Kisgyörgy Márton N.-Enyed, Csegezi Pál Dobrest, Nagy Károly A-Gáld, Gyarmathy Mózes Orsovai

98-ra, Dr. Hankó Domokos Sz.-Gothárd 97-98-ra, Moricz György Kassa 98-ra, Szegedi Árpád Budapest 97-98-ra, Buzogány Gyula N.-Vár, Pálfi Károly Sz.-Udvarhely, Csongvay Géza Versecz, Bálint János Brassó, Szász Domokos, Weisz Miksa Kolozsvár, Dr. Demeter Lőrincz Sz.-Udvarhely, Kálmán Mózes Kis-Kede, Dr. Simándi István Torda, 98-ra Alapítói díjat fizettek: Dr. K. Bedő Albert Budapest és Dániel Lajos Vargyas.

A Brassai Nézetek stb. munkáért 15 frtot befizettek a háromszéki, kereszturi, udvarhelyi, aranyos-tordai és marosköri fiók-egyletek.

Az egylet perseljébe ajándékoztak: Dr. K. Bedő Albert 10 frtot, Hajós János egyl. elnök ur 7 frt 50 krt.

Az aranyos-tordai fiók-egylet pénztárába rendes tagsági díjat fizettek; Albert János Torda 97-93-ra, Józán Miklós Toroczkó 98-ra. Sófalvi Sándor Torda 93-94-re, Ferenczi Mózes Várfalva 98-ra, Kleinhempel Sámuelné és Kleinhempel Adolfné Torda 97-98-ra, Geley Gyula Torda 98-99-re.

A háromszéki f e pénztárba fizettek: Kádár Lajos 96-ra, Szentiványi Miklós, Barabás Ferencz, Hosszu Ferencz. Lőrinczy Dénes, Kőkösi, Kálnoki. S.-Sz. királyi, S.-Köröspataki Unit. Egyh. községek, Csifó Salamon 97-re, Tana Sámuel Varga András, Kisgyörgy Tamás, Szentiványi Miklós, Löff Áron. Kiss Sándor Sükösd Zsigmond, Hosszú Ferencz, Nagyajtai Unit. Egyh. község, Veress György Zsigmond Aron, Csifó Salamon, Albert Lőrincz 98-ra.

A küllőköri f. e. pénztárába fizettek 11-en, neveik azonban nem küldettek be.

Kolozsvár, 1898. okt. hó 26-én.

Gálfi Lőrincz,
egyl. pénztárnok.

TARTALOM: A Dávid Ferencz Egylet elnökei. 209. lap. — Brassai Sámuel Emléke érdekében. Cs. és I. szerkesztősége. 214. l. — A D. F. fiók-egyletek műhódése. 215. l. — Nők világa. 219. l. — Egyházi és iskolai mozgalmak. 221. l. — Egyleti élet és munkásság. 222. l. —

Menetrend.

Érvényes 1898. évi október hó 1-től.

Kolozsvárról indul Budapest felé:

Gyors v. reggel	5 óra 23 perc.
Szem. v. reggel	7 " — "
Vegy. v. délután	2 " 10 "
Szem. v. este	6 " 13 "
Gyors v. éjjel	11 " 01 "

Brassó felé:

Gyors v. reggel	6 óra 11 perc.
Vegy. v. reggel	8 " 40 "
Szem. v. este	8 " 48 "

Csak Tövislig menő:

Vegy. v. délután	2 óra 05 perc
Gyors v. este	11 " 10 "

Deés felé:

Szem. v. reggel	7 óra 25 perc.
Vegy. v. délután	4 " 38 "

Kolozsvárra erkezik Bánffy-Hunyadról:

Vegy. v. délután	6 óra 58 perc.
------------------	----------------

Budapestről:

Szem. v. este	8 óra 33 perc.
Gyors v. este	10 " 37 "
Gyors v. reggel	5 " 55 "
Szem. v. reggel	6 " 59 "

Csucsáról:

Vegy. v. délután	6 óra 14 perc.
------------------	----------------

Kolozsvárra Brassóból :

Szem. v. reggel 6 óra 45 percz.
 Vegy. v. délután 5 " 24 "
 Gyors v. este 10 " 46 "

Tövisről:

Szem v. reggel 4 óra 35 percz.

Deésről:

Szem. v. délelőtt 9 óra 14 percz.
 Vegy. v. délután 3 " 50 "

Szamosvölgyi vasut.

Kolozsvárról indul:

Szem. v. délelőtt 7 óra 14 percz.
 Vegy. v. délután 4 " 39 "

Deésre érkezik:

Szem. v. délelőtt 9 óra 14 percz
 Vegy. v. este 4 " 04 "

Deés—Zilah.

Deésről indul:

Vegy. v. délelőtt 9 óra 30 percz.

Zihlára érkezik:

Vegy. v. délután 1 óra 59 per z.

Deés - Besztercze.

Deésről indul:

Vegy. v. délelőtt 9 óra 45 percz.
 Vegy. v. este 7 " 24 "

Beszterczére érkezik:

Vegy. v. délelőtt 12 óra 25 percz.
 Vegy. v. este 9 " 56 "

Besztercze—Zilah—Kolozsvár.

Beszterczéről indul:

Vegy. v. délután 12 óra 48 percz.
 Vegy. v. éjjel 4 " 29 "

Deésre érkezik:

Vegy. v. délután 3 óra 18 percz.
 Vegy. v. reggel 6 " 48 "

Zilahra inui:

Vegy. v. délelőtt 11 óra 60 percz.

Deésre érkezik:

Vegy. v. délután 3 óra 33 percz.

Deésről indul:

Szem. v. délután 3 óra 50 percz.
 Vegy. v. reggel 7 " 03 "

Kolozsvárra érkezik:

Szem. v. délután 5 óra 40 percz.
 Vegy. v. délelőtt 9 " 03 "

Elágazások.

Marosvásárhelyről Kocsárdra indul:

Vegy. v. reggel 2 óra 30 percz.
 Szem. v. délelőtt 8 " 10 "
 Szem. v. délután 3 " 11 "
 Szem. v. este 10 " 50 "

Maros-Ludasról Besztercze felé indul:

Vegy. v. reggel 4 óra 00 percz.
 Tv. sz. sz. délelőtt 8 " 10 "
 Tv. sz sz délután 4 " 20 "

Aranyos-Gyéresről Tordára indul:

Szem. v. délelőtt 7 óra 33 percz.
 Vegy. v. dé. előtt 11 " 00 "
 Vegy. v. délután 5 " 00 "
 Szem. v. este 10 " 21 "

Aranyos-Gyéresről Tordára érkezik:

Szem. v. reggel 7 óra 55 percz.
 Vegy. v. délelőtt 11 " 22 "
 Vegy. v. délután 5 " 00 "
 Szem. v. este 10 " 43 "

Tövisről Arad felé indul:

Szem. v. délután 2 óra 00 percz.
 Vegy. v. este 8 " 11 "
 Goors. v. reggel 3 " 32 "
 Szem. v. reggel 3 " 43 "
 Vegy. v. délelőtt 8 " 55 "

ez csak Gyulafehérvárig megy — azon-
 tul megszűnik.

Küküllőszögről D.-Szt.-Mart. Bonyha felé indul.

Vegy. v. reggel 3 óra 23 percz.
 Vegy. v. délelőtt 9 " 20 "

Kiskapusról Nagyszeben felé indul:

Szem. v. éjjel 2 óra 20 percz.
 Tv. sz. sz. reggel 4 " 43 "
 Szem. v. délelőtt 11 " 25 "
 Vegy. v. este 7 " 10 "

Ségesvárról Székelyudvarhely felé indul:

Vegy. v. reggel 3 óra 22 percz.
 Vegy. v. délelőtt 11 " 08 "

**Braesóból Sepsi-Szentgyörgy, Kézdi-
 vásárhely felé indul:**

Szem. v. reggel 5 óra 19 percz.
 Vegy. v. reggel 8 " 50 "
 Szem. v. délután 3 " 15 "